

14.2. Kopsavilkums par plānoto pasākumu pazemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanai izpildi iepriekšējā plānošanas periodā (2016. -2021. gadā)

Pamata pasākumi

Lielākā daļa **pamata pasākumu**, kas attiecināmi uz pazemes ūdeņiem, ir tikuši pilnībā vai daļēji ieviesti. Attiecīgajā laika posmā Latvijā ir pārakceptēti vairāk nekā 120 atradņu krājumi un/vai atjaunotas atradņu pases (skat. 14.2.1. tabulu). Tomēr ir samazinājies likvidēto urbumu skaits no 425 (2009.-2013.gads) uz 382 (2014.-2019.gads), kas vērtējams negatīvi, jo urbumu skaits, kurus nepieciešams likvidēt vai konservēt praktiski nav mainījies. Pašreiz tas ir aptuveni 1300 urbumi visā Latvijas teritorijā, tomēr jāatzīmē, ka aprēķini ir ļoti indikatīvi, jo nav pieejama aktuālākā informācija par visu privātīpašnieku apsaimniekoto urbumu stāvokļiem un ļoti ticams, ka šis skaits ir ievērojami lielāks.

14.2.1. tabula. **Atradņu skaita, kā arī to krājumu un pasu izmaiņas laika periodā no 2014.gada līdz 2019.gadam**

UBA	Jaunas pazemes ūdeņu atradnes un krājumi	Likvidētas pazemes ūdeņu atradnes un krājumi	Krājumi pārakceptēti esošajās atradnēs	Aktualizētas vai pagarinātas atradņu pases
Daugavas	32	14	16	48
Gaujas	2	1	2	5
Lielupes	18	2	6	20
Ventas	15	2	6	17

Ikgadējās pazemes ūdeņu krājumu bilances sagatavošanas ietvaros tiek apkopota informācija par pazemes ūdeņu atradnēs veikto kvalitātes un kvantitātes monitoringu Latvijā. Laika posmā no 2009.-2013.gada atbilstoši pasē noteiktajām prasībām neatskaitījās vidēji 62% (kvalitāte) un 53% (kvantitāte) ūdens operatoru. Savukārt laika posmā no 2014.-2019.gadam situācija ir nedaudz uzlabojusies un atbilstoši pasē noteiktajām prasībām neatskaitījās 46% (kvalitāte) un 48% (kvantitāte) ūdens operatoru. Tomēr jāatzīmē, ka joprojām atskaitīšanās apjomi ir neapmierinoši un neļauj pilnvērtīgi novērtēt pazemes ūdeņu resursu kvantitāti un kvalitāti.

Nacionāla mēroga papildus pasākumi

Ir īstenota virkne ES, LVAf un citu finansētāju atbalstīti projekti¹, lai sekmētu svarīgāko mērķa grupu iesaisti plānu 2022.-2027. gadam izstrādē un informētu par pazemes ūdeņu apsaimniekošanas darbu progresu.

Valsts deleģējuma darbu ietvaros LVĢMC ir izstrādājis un ieviesis punktveida, izkliedēto un ūdens ieguves slodžu novērtēšanas metodikas, kā arī vispārējā PŪO kvantitatīvā un ķīmiskā stāvokļa novērtēšanas pieejas. Piemēram, LVAf finansējuma ietvaros ir pārskatītas un precizētas PŪO robežas, izstrādātas fona un robežvērtības Latvijas pazemes ūdensobjektiem, kas ļauj novērtēt pazemes ūdeņu ķīmisko stāvokli; veikts sezonālais nitrātu monitorings gruntsūdeņos, lai analizētu nitrātu piesārņojuma izplatību gruntsūdeņos iekšpus un ārpus nitrātu jutīgās teritorijās; veikts esošo un potenciālo riska PŪO stāvokļa novērtējums; datubāze "Urbumi" papildināta ar projektu rezultātiem u.c. LVĢMC sadarbībā ar BIOR 2018.gadā īstenoja projektu "Dzeramā ūdens monitoringā plānoto jauno parametru izpēte pazemes

¹ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/lidzfinansetie-projekti>

atradņu urbumos un publiskajās ūdens padošanas vietās”, kas analizēja Dzeramā ūdens direktīvā plānoto jauno parametru sastopamību Latvijas pazemes ūdeņos (atradnēs), dzeramā ūdens padeves vietās un avotos. Tāpat īstenoti vai ir īstenošanā vairāki ES līdzfinansēti pārrobežu sadarbības projekti, kuru ietvaros tika novērtēts pazemes ūdeņu stāvoklis un veikts pārrobežu pazemes ūdeņu monitorings ar Lietuvu un Igauniju, lai identificētu pārrobežu slodzes un uzsāktu pārrobežu kopīgo plānu izstrādi. Pašlaik īstenošanā ir ES Kohēzijas fonda projekts², kura ietvaros tiks ierīkoti un attiecīgi aprīkoti 22 jauni urbumi, lai uzlabotu pazemes ūdeņu resursu novērtēšanu un Valsts monitoringa tīkla reprezentativitāti.

Papildu pasākumi ūdensobjektu mērogā

No 2011.gada līdz 2017.gadam Latvijas-Šveices sadarbības programmas ietvaros tika īstenots projekts “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija – Sarkandaugavas teritorija”³ piecu uzņēmumu (SIA “Woodison termināls”, SIA “Eko Osta”, SIA “Ovi”, SIA “VL Bunkering” un SIA “OVI Rīga”) teritorijās. Projekta pirmajā kārtā (2013.-2016.) no uzņēmumu teritorijām tika atsūknētas un pārstrādei nodotas teju 560 tonnas virs gruntsūdeņu līmeņa peldošo naftas produktu. Gar Sarkandaugavas attekas krastu tika izbūvēta 376 m gara rievsienu un drenāžas sistēma. Tāpat Sarkandaugavas kanālam 2016.gadā tika veikta papildus esošās situācijas detaļa izpēte⁴, kā rezultātā Sarkandaugavas kanāls šobrīd ir klasificējams kā teritorija ar paaugstinātu biogēno un tehnogēno piesārņojuma pakāpi.

Vēsturiski piesārņota teritorija (SIA “Woodison termināli” (Nr.01964/615)) atrodas Rīgas pilsētas ziemeļu daļā, Sarkandaugavas rūpnieciskajā teritorijā un ir piesārņota ar naftas produktiem. Arī pašreiz teritorijā izvietoti uzņēmumi, kuru saimnieciskā darbība saistās ar naftas produktu uzglabāšanu un transportēšanu. Naftas produktu uzkrāšanās gruntī un gruntsūdeņos notikusi nepārraukti PSRS militāro naftas bāzu darbības laikā, kā rezultātā izveidojies peldošu naftas produktu slānis. No 2013.gada teritorijā ir uzsākta “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija Sarkandaugavas teritorijā” projektēšana un attīrīšanas darbi” projekta īstenošana. Šo darbu ietvaros saskaņā ar VVD apstiprināto monitoringa programmu tiek veikts arī pazemes ūdeņu monitorings. 2014.gada monitoringa rezultāti apstiprina augstu piesārņojuma pakāpi ar naftas produktiem, ir identificēts peldošs naftas produktu slānis un paaugstināta BTEX un ksilolu koncentrācijas⁵.

Laika posmā no 2014.gada līdz 2017.gadam bijušajā sadzīves atkritumu izgāztuvē “Križi” veikti rekultivācijas darbi. Gruntsūdeņu plūsma vērsta uz austrumiem no izgāztuves, un modelēšanas rezultāti apstiprina, ka piesārņojuma migrācija no izgāztuves uz ūdensgūtni “Ziemeļi” nav iespējama. Pēc SIA “Daugavpils ūdens” dūņu lauku izmantošanas pārtraukšanas 2012.gadā, ir novērojama tendence

² ES Kohēzijas fonda 5.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā” 5.4.2.2.pasākuma “Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības vides pārvaldībā veicināšana” projekta “Ūdens monitoringa un kontroles sistēmas attīstība” trešā kārtā.

³ Pieejams Valsts Vides dienesta mājaslapa: <http://www.vvd.gov.lv/projekti/latvijas-sveices-sadarbibas-programma/>

⁴ SIA “Eiropprojekts”, 2016. Sarkandaugavas kanāla sanācijas projekta izstrāde. Rīga. Valsts ģeoloģijas fonda inv. Nr.26238

⁵ SIA “Eko Osta” (2015). Pārskats par 2014.gada pazemes ūdens monitoringa izpildi SIA “Woodison Terminal”, SIA “Eko Osta” un SIA “Ovi” teritorijā (Tvaika iela 37a, Tvaika iela 39 un Tvaika iela 39a, Rīga). Valsts ģeoloģijas fonda Inv.Nr:24478.

samazināties slāpekļa savienojumu koncentrācijām atsevišķos monitoringa urbumos, bet joprojām konstatētas paaugstinātas SVAV un ŅSP koncentrācijas gruntsūdeņos⁶.

2017.gadā veikto izpētes darbu rezultātā tika noskaidrots, ka grunts piesārņojums, PAS "Daugavpils siltumtīkli" un AS "Daugavpils Lokomotīvu Remonta Rūpnīca" teritorijās veido vienotu grunts piesārņojuma areālu (~25600 m² platībā), kurā piesārņojums ar naftas produktiem pārsniedz kritisko robežlielumu. Teritorijas ziemeļaustrumu daļā dominē piesārņojums ar mazutu, bet centrālajā mazuts ar eļļu, savukārt virs gruntsūdens virsmas ir sastopams naftas produktu peldošais slānis. Teritorijā ir veikts sanācijas pilotprojekts ar mērķi izvēlēties izdevīgāko risinājumu peldošā slāņa savākšanai un grunts attīšanas darbiem⁷.

⁶ SIA "Daugavpils ūdens" (2019) Pārskats par izgāztuves "Križi" teritorijā izvietotajiem novērošanas urbumiem 2019.gadā. Valsts ģeoloģijas fonda Inv.Nr:28063.

⁷ SIA "VentEko" (2020) Pārskats par sanācijas pilotprojekta darbu rezultātiem A/S "Daugavpils lokomotīvu remonta rūpnīca" teritorijā.